

ПРАГМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА МИТНИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

В Україні впродовж останнього десятиліття актуалізується застосування різноманітних митних інструментів, за допомогою яких забезпечується захист національних інтересів держави. Основним серед них є митні платежі - одні із важливих важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та головне джерело наповнення дохідної частини Державного бюджету України [3]. Із внесенням змін до Податкового Кодексу України, а також із внесенням змін після вступу України в СОТ, змін до митного законодавства та реорганізація податкових та митних інституцій в єдину Державну фіскальну службу України в нашій державі сформовано принципово нову правову основу для справляння митних платежів.

Положення нового податкового законодавства, зокрема щодо митних розрахунків, а також системи та видів загальнообов'язкових платежів, справляння яких покладено на органи Державної фіскальної служби України, як загалом проблема реалізації фіскальної функції суб'єктами митної справи на сучасному етапі, на нашу думку, поки що не стали предметом спеціальних наукових досліджень. Розгляд цих питань має велике наукове та практичне значення, адже від діяльності вітчизняних митних органів залежить ефективність та своєчасність наповнення державного бюджету доходами від митних платежів.

Окремі аспекти цієї проблематики опрацьовували такі відомі вітчизняні вчені та практики, як І.Бережнюк, А.Войцещук, О.Гребельник, О.Єгоров, Н.Бодряга, В. Мартинюк, В. Науменко та ін.

Митним Кодексом України, зокрема ч.3 ст. 546, визначено, що митниця як територіальний орган ДФС є суб'єктом державного контролю, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику[1].

Відзначимо, що одним із основних завдань, які виконує територіальний орган – митниця згідно із п.6, ч.2, ст.544 МКУ, є забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у межах повноважень, визначених цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими актами законодавства України, організація застосування гарантій забезпечення сплати митних платежів, взаємодія з банківськими установами та незалежними фінансовими посередниками, що надають такі гарантії.

Податковим кодексом України визначено що митні органи є суб'єктами державного контролю щодо мита, акцизного податку, податку на додану вартість, інших податків, які відповідно до податкового законодавства справляються у разі ввезення (пересилання) товарів і предметів на митну територію України або територію спеціальної митної зони або вивезення (пересилання) товарів і предметів з митної території України або території спеціальної митної зони [2].

З огляду на це, можна стверджувати, що митний орган, є та інституція, яка забезпечує справляння митних платежів, здійснює контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати.

Зауважимо, що Митний кодекс України не містить визначення категорій «митні розрахунки» та «митні платежі». Натомість поняття «митні платежі» розкривається у Податковому кодексі України. Відповідно до п.п. 14.1.113. п. 14.1 ст. 14 ПКУ митні платежі - це податки, що відповідно до Податкового кодексу або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на митні органи[2].

Джерело митних платежів може бути безпосередньо пов'язане з об'єктом оподаткування, у випадку коли оподатковувані товари приносять дохід, а також не мати

відношення до об'єкта оподаткування, наприклад, коли оподатковується майно чи предмети особистого користування, які ввозяться понад лімітованої суми безмитного імпорту.

Отже, критерієм визначення митних платежів є не тільки об'єкт оподаткування, але й суб'єкт, тобто інституції, які виконують контролюючі функції з нарахування чи сплати певного виду платежів. Зазначена дефініція дозволяє не тільки чітко визначити об'єкти оподаткування (товари, предмети і под.), але й суб'єкти системи митного оподаткування, до яких належать крім держави та митних органів безпосередні платники. При цьому слід акцентувати увагу на характерній особливості митних платежів, а саме: односторонньому руху вартості від юридичних та фізичних осіб до держави.

Очевидним є те, що поняття «митні платежі» є ширшим від поняття «митні розрахунки», оскільки в основі митних платежів є митні розрахунки митних податків і митних зборів.

З огляду на це, запропонуємо визначення дефініції «митні розрахунки». Під «митними розрахунками» слід розуміти систему механізмів реалізації грошових вимог та зобов'язань, що виникають між різними суб'єктами у сфері митних відносин відносин.

Результати аналізу положень митного оподаткування, зазначених у МКУ та ПКУ, засвідчують наявність таких митних платежів в Україні, як: мито, акцизний податок (для окремих груп товарів) та податок на додану вартість (ПДВ). Нині виокремлено такі особливості цих платежів [2]:

- митні платежі передбачені двома кодифікованими актами – МКУ та ПКУ, в яких детально описується процедура обкладення товарів, що переміщуються через митний кордон України;

- митні платежі справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України;

- контроль за справлянням митних платежів покладено на органи державної фіскальної служби;

- митні платежі є непрямими податками, причому мито є податком на зовнішню торгівлю, а акцизний податок та ПДВ – це внутрішні податки;

- суми митних платежів підлягають сплаті до державного бюджету платником податків безпосередньо на єдиний казначейський рахунок.

Пізнання економічної природи митних платежів, зокрема мита, вказує на те, що впливаючи на ціну товару та відмежовуючи національний ринок від світового, підвищуючи рівень цін на товари, мито активно впливає на конкурентоспроможність товару, що, в свою чергу, позначається і на рівні накопичення капіталу, темпах розвитку, нормах прибутку в окремих галузях економіки, нівелюючи різницю, яка склалася в міжнародних і національних умовах виробництва. Отже, можна зробити висновок, що більшість країн світу вирішують низку завдань, використовуючи митні платежі у своїй зовнішньоекономічній політиці, зокрема, таких, як: захист економіки країни від негативного впливу іноземної конкуренції (мито завжди погіршує конкурентні умови функціонування іноземних виробників на даному ринку); забезпечення умов для ефективної інтеграції країни до світового економічного простору (митні платежі широко використовуються з метою поліпшення умов доступу національних товарів на іноземні ринки); підтримання раціонального співвідношення вивезення і ввезення товарів, валютних надходжень і витрат на території країни (митні тарифи впливають на стан платіжного балансу країни); створення умов для прогресивних змін у структурі виробництва і споживання товарів; раціоналізація товарної структури вивезення і ввезення товарів.

Слід зазначити, що на сьогодні в Україні основною функцією митних платежів залишається фіскальна. Але, аналіз практики оподаткування в різних країнах світу свідчить, що в державах із розвинутою ринковою економікою відбулися зміни у використанні функцій податків – з фіскальної на регулюючу.

Вважаємо, що на етапі трансформування економічних відносин в Україні домінує захисна функція митних платежів, однак в міру формування ринкової моделі

господарювання митні платежі стануть важливим фінансовим інструментом регулювання економіки.

Список літератури:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]//Режим доступу з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового та Митного кодексів України щодо узгодження їх окремих норм» від 07.06.2012 № № 4915-VI
4. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: Національні та міжнародні аспекти: [монографія] / І.Г.Бережнюк.- Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009.-543с.)

Юрій ЖУРАВЕЛЬ

Тернопільський національний економічний університет

РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

Інститути спільного інвестування (далі ІСІ) в розвинених країнах є інструментом акумуляції інвестиційних ресурсів шляхом залучення капіталу приватних інвесторів і його розміщення в цінних паперах. Інвесторів приваблюють ІСІ завдяки високій доходності, можливостям передачі повноважень з управління приватними інвестиціями професійним організаціям. Консолідація фінансових ресурсів приватних інвесторів дозволяє ІСІ бути активними гравцями на фондовому ринку, користуватись правами інституційних інвесторів.

У 2012р. ухвалено новий Закон України від 5.07.2012 № 5080 «Про інститути спільного інвестування» [1], який визначає основи створення та умови діяльності ІСІ, встановлює вимоги до складу, структури, правил зберігання активів, емісії, обігу та викупу цінних паперів ІСІ. Законом передбачена чітка послідовність дій при створенні корпоративних і пайових інвестиційних фондів, процедура їх ліквідації. На даний час в Україні мережа ІСІ поки що не охоплює всі регіони. ІСІ здійснюють свою діяльність в 14 областях, а загальна їх кількість близько 1,2 тис. У США, Франції кількість фондів ІСІ перевищує 8 тис. одиниць [2]. На думку експертів, динаміка емітованих цінних паперів ІСІ в Україні є позитивним сигналом зацікавленості в роботі з цими інститутами. На початок 2014р. Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку зареєстровано випусків цінних паперів ІСІ на загальну суму 406,4 млрд. грн. Про те, що цінні папери ІСІ слід розглядати як вагоме джерело інвестицій, свідчать дані таблиці 1. Зокрема, обсяги емісії цінних паперів ІСІ вже наблизилися до кількісних параметрів емісії акцій (571,9 млрд. грн.).

Таблиця 1

**Динаміка обсягу зареєстрованих випусків цінних паперів в Україні, млрд. грн.
(наростаючим підсумком)**

Показники	2009	2010	2011	2012	2013
Зареєстровані випуски цінних паперів, млрд. грн.	740,0	835,6	1014,8	1122,5	1264,5
З них:					
Цінні папери інститутів спільного інвестування	207,3	252,7	337,3	371,3	406,4
Акції	393,1	433,7	491,9	507,7	571,9

Джерело: узагальнено на основі річних Звітів Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку. [Електронний ресурс]: – Доступний з: <<http://nssmc.gov.ua>>.

З 2009р. обсяг емісії цінних паперів ІСІ зріс в 2 рази, у той час як акцій – в 1,4 рази. Це свідчить про поступове звуження потенційного джерела інвестицій, які можна залучити в корпоративному секторі на довгостроковій основі. Тому на державному рівні необхідно посилити увагу до приватних інвестицій, які вкладаються в ІСІ.

За даними Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку суттєво збільшився обсяг торгів цінними паперами ІСІ, який у 2013р. становив 496,5 млрд. грн. У структурі